

Samen aanjagen van vernieuwing

Aan de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat
Mw. Mr. Drs. M. C. G. Keijzer
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Datum 29 september 2020
Ons kenmerk 20200909-001-JERA
Uw kenmerk
Onderwerp Nederland in GAIA-X

Mevrouw de Staatssecretaris,

De Duitse en Franse overheid hebben het plan GAIA-X gelanceerd, om een Europees alternatief te ontwikkelen voor onze afhankelijkheid van de grote door de VS en China gedomineerde digitale platformdiensten. Andere landen - en ook bijdragende bedrijven en kennisinstellingen – zijn uitgenodigd om zich hierbij aan te sluiten. Dit was een reden om een korte verkenning uit te voeren over de typisch Nederlandse sterke punten en expertise, ten behoeve van uw oordeelsvorming.

De bijgaande samenvattende verkenning werd opgesteld na overleg met diverse private en publieke partijen. Een algemeen gedragen opvatting is dat met de unieke sterktes en cases, Nederland mede leidinggevend aan GAIA-X zou moeten bijdragen, vanuit een gezamenlijke, door de overheid gesteunde benadering. Nu diverse Nederlandse organisaties hun positie bepalen in de GAIA-X ontwikkeling, wordt een overleg met de overheid over het vormen van regie, op prijs gesteld.

SURF biedt u deze verkenning aan vanuit haar rol om onderwijs, onderzoek, bedrijfsleven en maatschappij op het vlak van digitalisering bij elkaar te brengen. Hiermee wil SURF als neutrale organisatie, innovatie versnellen en daarmee maatschappelijke vraagstukken helpen oplossen. Wij denken dat het van groot belang is dat Nederland aanhaakt op het GAIA-X project. Vanuit SURF constateren we dat we uitstekend gepositioneerd zijn om nu mede leiding te nemen. Daarvoor is uw steun en van de Nederlandse overheid hard nodig. Wij rekenen op u.

Mocht u meer willen weten, dan zijn wij van harte bereid om meer informatie te verstrekken. Wij vernemen graag of u zich hierachter zou willen scharen.

Hoogachtend,

Jet de Ranitz
Voorzitter Raad van Bestuur

Nederland in GAIA-X

Een verkenning naar de unieke Nederlandse bijdragen in GAIA-X**Wat is het doel van GAIA-X?**

GAIA-X is bedoeld om een alternatief te bieden voor de Europese afhankelijkheid van de grote (US en Chinese) Tech aanbieders. GAIA-X beoogt deze ondergeschikte rol rigoureus te veranderen, door Europese Cloud diensten bijeen te brengen in een data- infrastructuur met gezamenlijke regels, normen en technologieën. De centrale doelstellingen zijn het verwezenlijken van data soevereiniteit, beschikbaarheid van data, en innovatie om de digitale economie te versterken.

Volgens sommige schattingen hebben vijf Amerikaanse en Chinese bedrijven 75% van de wereldwijde cloud computing markt in handen. Europese bedrijven en organisaties zijn daardoor in de praktijk aangewezen op deze bedrijven om gebruik te kunnen maken van cloud computing. Omdat de grote cloud-aanbieders uiteindelijk onder de wetgeving van hun moederland vallen, en bijvoorbeeld de Amerikaanse CLOUD-act stipuleert dat data bij een Amerikaanse bedrijf op servers in het buitenland voor inlichtingendiensten inzichtelijk moet zijn, zijn Europese organisaties er niet zeker van dat hun datasoevereiniteit is geborgd. Dit is de reden dat het initiatief tot GAIA-X is genomen: de Europese afhankelijkheid van niet-Europese clouds vormt in toenemende mate een geopolitiek en strategisch risico. Het doel van GAIA-X is het herpakken en behoud van soevereiniteit over data voor de EU, zijn lidstaten, overheden, bedrijven en burgers.

Duitsland nam het initiatief tot GAIA-X, waarna Frankrijk zich heeft aangesloten. Omdat gestreefd wordt naar een door Europese landen gestuurd initiatief met gedecentraliseerde bijdragen, is nu ook Nederland gevraagd te participeren.

Hoe kan een Nederlandse bijdrage aan GAIA-X er uit zien?

Het huidige technische concept van GAIA-X is gebaseerd op het bijeenbrengen van digitale netwerkdiensten, cloud diensten, High Performance Computing en sector specifieke oplossingen. Door Nederlandse partijen wordt hard gewerkt aan het opzetten en implementeren van een internationale generieke infrastructuur waarop sectoren hun 'data spaces', dus datamarkten en 'data commons' kunnen ontwikkelen. Op basis van deze infrastructuur kunnen data betrouwbaar en veilig worden uitgewisseld op verschillende schaalgroottes, waarmee de ambities van datasoevereiniteit werkelijk worden omgezet in maatschappelijke waarde. Hiermee kan Nederland unieke bijdragen leveren die nog niet of onvoldoende in de actuele GAIA-X plannen zijn voorzien en daarmee kansen bieden voor innovatieve toepassingen in Nederland. In samenhang hiermee, is er een reservoir aan use cases die op deze infrastructuur willen en kunnen bouwen. Middels deze gecombineerde ontwikkelingen wordt de toegang van Nederlandse – veelal kleine – spelers tot de Europese markt sterk bevorderd.

Waarom is deze bijdrage van belang?

Bedrijven moeten het vertrouwen krijgen om data te delen om zo de data-economie significant te vergroten. Veel bedrijven en organisaties zijn nu nog huiverig om hun data te delen, waarmee het groeipotentieel van de data-economie sterk wordt onderbenut. Een grotere beschikbaarheid van data is ook van belang om kunstmatige intelligentie verder te ontwikkelen, want algoritmes worden gevoed en verbeterd door data. Daarnaast is het van belang om een gelijk speelveld in de data-economie van de toekomst te creëren, zodat data- en kapitaalaccumulatie niet uitsluitend bij een klein aantal bedrijven plaatsvindt.

Waarom is Nederland goed gepositioneerd om deze bijdrage te leveren?

Nederland is traditioneel sterk in het mogelijk maken van generieke diensten met Federated Identity Management, Dynamic consent, Data Management en stewardship, Data Exchange, Visiting en Security. Daarnaast heeft Nederland zich ontwikkeld tot een van de belangrijkste netwerk-knooppunten ter wereld, waarbij specifiek de diversiteit en het aantal onafhankelijk samenwerkende partijen onderscheidend zijn. De opkomst en ontwikkeling van exchange faciliteiten zoals stock exchanges, options exchanges of Internet exchanges zijn in belangrijke mate vanuit Nederland geïnspireerd en ontwikkeld tot operationele diensten. Nederland is ook initiatiefnemer in de FAIR benadering van data stewardship en gedistribueerde, GDPR verzekerde, analyse. De FAIR principes hebben geleid tot vroege implementaties die zijn uitgegroeid tot de standaard in het beschikbaar maken van wetenschappelijke data. Verder wordt er gewerkt aan de implementatie van geaccepteerde centrale internationale standaarden binnen de industrie, zoals IDS (waarmee nationale initiatieven als bijvoorbeeld i-Share goed zijn opgelijnd) en aan het combineren van verschillende afsprakenstelsels waarmee de innovatie in Nederland wordt bevorderd. In samenhang hiermee wordt in sectoren aandacht geschonken aan certificeringsmechanismen voor betrouwbaarheid. Nederland kan hier als relatief klein land het verschil maken, ook omdat onze neutrale (federatieve) benadering algemeen wordt gewaardeerd, met name in Duitsland en Frankrijk die ook mede oprichters en supporters van GO FAIR zijn.

Enkele Nederlandse sterktepunten

In het licht van de Nederlandse krachten ten aanzien van generieke en neutrale diensten op basis van data exchange faciliteiten, kunnen in het kort de volgende voorbeelden worden genoemd. De FAIR benadering voor data management en data-toegankelijkheid is een cruciale conditie om principes van data soevereiniteit en van neutraliteit bij data exchange mechanismen te verwezenlijken in afsprakenstelsels en generieke (sector-onafhankelijke) technische oplossingen. Daarbij wordt er op basis van Nederlands onderzoek en ontwikkeling vaak de voorkeur gegeven aan decentrale netwerkoplossingen in plaats van via centrale hubs zoals platforms en centraal gecontroleerde platforms. Peer-to-peer netwerkoplossingen tussen actoren (over kabels of draadloos als met 5G) zijn goed schaalbaar en reeds in Nederland getest. Ook zijn bijna alle relevante Europese partijen reeds met hun netwerken in Nederland aanwezig. Dit maakt het mogelijk om data in flexibele, en dynamische verbanden uit te wisselen: voor data aanbieders en verwerkers in de vorm van 'on-demand' verbindingen via een generiek ondersteunende faciliteit; voor hybride clouds om uit te schalen over directe, snelle, en veilige verbindingen; en voor 'direct data peerings' tussen partijen. De positie van Nederland als 'hub' voor internationaal dataverkeer biedt bedrijven en organisaties de kans synergievoordelen uit te nutten tussen globale connectiviteit en de data exchange diensten. Hierbij hoort ook de benadering met geautomatiseerde routines voor het genereren en gecontroleerd uitvoeren van digitale data contracten. In samenhang hiermee kunnen (in toenemende ook geautomatiseerde real time) audits krachtig bijdragen aan betrouwbare data marktplaatsen. Een belangrijk voorbeeld is het gecontroleerd ondersteunen van Artificial Intelligence (AI). Concretisering van deze aanpak vindt plaats in diverse initiatieven, zowel in private, publieke en wetenschappelijke test cases. Nederland kan zich onderscheiden met een leidende rol door het synergetisch ontwikkelen van de onlosmakelijke elementen van beschikbaarheid van (use case) data, geautomatiseerde executie van digitale datacontracten en brede relevante infrastructuren voor machine assisted AI analyses. Alle topsectoren kunnen hiertoe een gezamenlijk Nederlands standpunt en een bijbehorende benadering ontwikkelen.

Deze samenvattende verkenning werd opgesteld door onderstaande organisaties na overleg met diverse private en publieke partijen. Een algemeen gedragen opvatting is dat met de unieke sterktes en cases, Nederland mede leidinggevend aan GAIA-X zou moeten bijdragen, vanuit een gezamenlijke, door de overheid gesteunde benadering. Nu diverse Nederlandse organisaties hun positie bepalen in de GAIA-X ontwikkeling, wordt een overleg met de overheid over het vormen van regie op prijs gesteld. Aanvullende achtergrondinformatie en positiebepalingen zullen in de komende maanden worden uitgebracht.

TNO CBS

Amsterdam Data Exchange (AMDEX, met partners Amsterdam Economic Board, AMS-IX, Gemeente Amsterdam, SURF, UvA)

e-Science Centre

GO-FAIR

ISP Connect

DINL

KPMG

NIKHEF

NL AIC (Geïnformeerd)

Brainport (Geïnformeerd)

Stichting Internet Domeinregistratie Nederland (SIDN)

SURF

Waag Society